

המכון לחקר הקיבוץ והרעיון השיתופי

מידעון המכון לחקר הקיבוץ יולי אוגוסט 2022

דור מחדש ויוצר איננו זורק אל גל האשפה את ירושת הדורות. הוא בוחן ובודק, מרחיק ומקרב, ויש שהוא נאחז במסורת הקיימת ומוסיף עליה.

ברל כצנלסון

דבר המערכת

במידעון של החודשים יולי אוגוסט תוכלו לקרוא תקצירים והפניות של מחקרים אותם כתבו חוקרי המכון: ד"ר זאביק גרינברג וד"ר יובל אשוש.

פרופ' מיכל פלגי מספרת על אירוח סטודנטים מחו"ל, וד"ר שלמה גץ מדווח על כנס ICSA (אגודת הקומונות הבינלאומית) בדנמרק. חנה גולדמברג מספרת על התקדמות הסקרים בקיבוצים וכמו בכל מידעון תוכלו לקרוא על פעילותו השוטפת של המכון, ב"משוט במכון", כמו גם תוכניות של שלושה ימי עיון שאנו מתכננים, שניים מהם עם גופים נוספים. מחכה מילר, מזכירת המכון במשך 40 שנה פרשה מעבודתה. מצורפת ברכה למלכה, שנאמרה בעת האירוע לציון פרישתה.

אנו מזמינים אתכם להיות איתנו בקשר ולהציע רעיונות והצעות כדי לשפר את המידעון.

בברכה: חנה גולדמברג, אליאט אורחן וד"ר דורון נדיב

משוט במכון לחודשים יולי אוגוסט

• אנו בעיצומו של סקר בקיבוץ במרכז הארץ בתחום מערכת החינוך, בהובלת ד"ר שלמה גץ, וחנה גולדמברג.

• פנו עוד שני קיבוציים לערוך אצלם סקרים בנושא הדמוגרפי ושביעות רצון מענפי השירות.

• המשכנו לפתח, בהובלת אלישע שפירא, יו"ר מועצת מנהלים של יד טבנקין, תכנית להרחבת שיתופי הפעולה של מכוני המחקר הקיבוציים – המכון לחקר הקיבוץ והרעיון השיתופי באוניברסיטת חיפה, יד טבנקין ויד יערי – על ידי הקמת צוותים בנושאי: מחקר, גיוס כספים, ימי עיון, והוצאת ספרים.

• לקרן קיבוץ הגיעו עד כה מספר עבודות, ואנו מקווים שעוד עבודות יגיעו עד סוף ספטמבר, המועד האחרון להגשה. מי ששוקל להגיש פרסום לקרן מתבקש לפנות לאתר המכון לקבלת הפרטים.

• ב-22.8.22 קיימנו מסיבת פרידה ממלכה מילר המזכירה הוותיקה של המכון, שעבדה בו כ-40 שנה.

• התוכנית כללה:

§ מפגש עם עמרם גורדון-על הספר "ימי ראשית-מאה למשמר העמק 1922-2022".

§ מפגש עם דפני גוברין על "המוסד במשמר העמק-כולל סיור בבית הגדול".

§ ארוחת צהרים מפנקת-כולל ברכות ופרידה ממלכה.

§ האירוע המרגש התקיים במשמר העמק.

• ב-15-16 בספטמבר -כנס חוקרים של הפורום לחקר הקיבוץ ותנועת העבודה בגבעת חביבה.

[קישור לתכנית הכנס](#)

ימי עיון מתוכננים

יום העיון לזכרו של אמרי רון יתקיים השנה במשמר העמק ב-14.10.22, באירגון משמר העמק, מעגל הקבוצות, המכון לחקר הקיבוץ, יד טבנקין ויד יערי.

יום העיון במלאת 100 למשמר העמק, יתקיים ב-25.11.22 באירגון המכון לחקר הקיבוץ ויד יערי.

יום העיון לזכרו של פרופ' מנחם רוזנר, בתכנון, בקרוב נפרסם את מועד יום העיון.

תקצירי מחקרים של ד"ר זאביק גרינברג על זמיות במרחב הכפרי ושל ד"ר יובל אשוש על מכירות מפעלים קיבוציים

תקציר מחקר - נמסר ע"י ד"ר זאב גרינברג

בשנים האחרונות הולך וגדל מספר הזמיות הפרטיות הקטנות ביישובים כפריים: קיבוצים ומושבים. המרחק מערים גדולות, מספר הלקוחות הקטן, המרחק של לקוחות מהעסק, היעדר תשתיות מקצועיות ויחסי ספק לקוח מהווים חסם משמעותי בפיתוח עסקים קטנים. הממצאים במאמר זה משלבים בין הגורמים המקשים על פוטנציאל ההתפתחות של עסקים קטנים. במאמר ניתוח נתונים כמותיים וראיונות עומק עם בעלי עסקים קטנים בקיבוצים ומושבים בפריפריה הצפונית של ישראל. המאמר מלמד על תופעה של רישות עסקי כפול שעיקרו שיווק ברמה המקומית והאזורית ובמקביל גם שיווק ברמה הארצית, באזורים מרוחקים מהעסק, בשווקים כלליים, ערים גדולות ומרכזי אוכלוסייה וכלכלה גדולים. ממצאי המחקר מלמדים שפוטנציאל הפיתוח העתידי של עסקים המשלבים שני רבדים של שיווק, הן ברמה המקומית והאזורית והן ברמה הארצית גדול בהשוואה לאלו המשווקים רק ברמה המקומית והאזורית.

הפרטים של המאמר:

Zeevik Greenberg, Eli Gimmon & Yanay Farja: Double-tier Business Networking in Rural and Urban Regions Geography Research Forum • .Vol. 41 • 2022: 89-107. Tel-Hai College

תקציר מחקר - נמסר ע"י ד"ר יובל אשוש

בשנת 2000, 346 מפעלים הופיעו בכרטסת של איגוד התעשייה הקיבוצית, בשנת 2017 נותרו מתוכם רק 203. כמעט כל ה-143 הנותרים נמכרו לגורמים לא קיבוציים. מפעל נחשב קיבוצי אם 50% לפחות מהחזקות המפעל הם בבעלות קיבוץ או קיבוצים. המאמר מציע תיאוריה (טענות בדיקה)/מערכת השערות שמסבירה את גל המיזוגים והרכישות בתעשייה הקיבוצית מפרספקטיבה חברתית-קיבוצית.

המאמר נשען על ניתוח חוזר של שלושה חקרי מקרה בתעשייה הקיבוצית, שבוצעו בשיתוף עם פרופ' יפה מושקוביץ, בין השנים 2010-2015, ועל מקורות מידע נוספים.

הטענה העיקרית היא שמפעלים קיבוציים פעלו בעבר כמו עסקים משפחתיים, עם זיקה חזקה בין חברי הקיבוץ למפעלים. בעשורים האחרונים המפעלים עברו תהליכים שגרמו בהדרגה את האופי המשפחתי של העסק ופגעו בתחושת הבעלות של החברים על המפעל, מה שהוביל לעתים למימוש הנכס. אותם תהליכים הנוגעים בניהול, במשילות ובהמשכיות של עסק מתוארים במאמר.

אין עדיין ספרות המתייחסת להתפתחויות הדרמטיות המתרחשות בתעשייה הקיבוצית בשנים האחרונות. בראייה כללית יותר, המאמר מאיר תהליכי שינוי בארגונים העלולים להשפיע על מבנה הבעלות בעסקים משפחתיים.

הפרטים של המאמר:

Achouch, Yuval "The destiny of kibbutz industry in Israel: From family businesses to cash mergers". Journal of Co-operative Organization and Management 10, 2022

אירוח סטודנטים מחו"ל (נמסר ע"י פרופ' מיכל פלגי)

בשנים האחרונות אנחנו משתפים פעולה עם בית הספר הבינלאומי של אוניברסיטת חיפה ומארגנים לסטודנטים מחו"ל חוויה של חצי יום בקיבוץ רמת יוחנן. במסגרת הביקור מתקיימות שתי הרצאות, האחת של פרופ' מיכל פלגי והשנייה של עו"ד אודי פלד, חבר רמת יוחנן ויו"ר הועד המנהל של המכון, שאחראי על ארגון האירוח. הסטודנטים נהנים מארוחת צהריים קיבוצית ומסיוור מקיף בקיבוץ.

בחודש יוני 2022 התארחו במסגרת זאת 15 סטודנטים/ות מבוסטון קולג' ושני פרופסורים אשר התעניינו מאוד במסגרת הקיבוצית.

בחודש יולי 2022 ביה"ס הבינלאומי של אוניברסיטת חיפה פתח את תכנית הקיץ ביזמות שאירחה 23 סטודנטים/ות למנהל עסקים מאוניברסיטת Tunghai בטאיוואן ופרופסורית מלווה. זוהי משלחת הסטודנטים/ות הראשונה מטייוואן שמגיעה לאוניברסיטאות בישראל. במסגרת זאת הם גם פנו אלינו שנלווה אותם לביקור בקיבוץ רמת יוחנן, שם הם שמעו את הרצאתם של פרופ' מיכל פלגי ושל עו"ד אודי פלד על הקיבוץ בכלל ורמת יוחנן בפרט וערכו סיוור בקיבוץ.

פורסם לאחרונה בעיתון "גלובס"

פרסום זה, המצוטט למטה, עדיין לא עבר ביקורת עמיתים ועורר הרבה מאוד עניין בקרב הכלכלנים בארץ. נעשתה עליו כתבה גדולה בעיתון גלובס בה רואיין פרופ' רן אברמיצקי.

Working Paper w30186:

Ran Abramitzky, Netanel Ben-Porath, Shahar Lahad, Victor Lavy and Michal Palgi (2022). The Effect of Labor Market Liberalization on Political Behavior and Free Market Norms. National Bureau of Economic Research, 1050 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138.

קישור לכתבה בגלובס:

<https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001420257>

סקרים בקיבוצים (נמסר ע"י חנה גולדמברג)

כמעט בכל אחד מהמידעונים שהמכון פירסם עד היום יש דיווח על סקרים. הדיווחים כוללים מידע כללי על סקרים וגם הצגת תוצאות ותובנות מהסקרים השונים.

כעת אנו עוסקים בהכנות סופיות לסקר שהוזמן ע"י מערכת החינוך בקיבוץ מסוים. נתבקשנו לבדוק את המערכת החינוכית: הגיל הרך - עד גיל שש והחינוך החברתי/בלתי פורמלי מכיתה א' עד י"ב.

השאלון לגיל הרך מיועד להורים. המטרה לבדוק שביעות רצון מהטיפול בילדיהם מכל היבטים: החינוכיים, הקניית הרגלים, הכרת הסביבה הקיבוצית, מצב בית הילדים וכו'.

החינוך החברתי/בלתי פורמלי הוא מכיתה א' עד י"ב. כאן אנו מגישים שני שאלונים: להורים ולצוות. לב השאלון הוא סדרת שאלות/הגדים על מטרות החינוך החברתי. חלק מהשאלות יהיו זהות להורים ולמדרכים. להורים שיש יותר מילד אחד במערכת החינוך תינתן בגוף השאלון אפשרות להתייחס לטיפול שמקבל כל ילד בנפרד.

דווח על כנס ICSA בדנמרק (נמסר ע"י ד"ר שלמה גץ ופרופ' מיכל פלגי)

הכנס התלת שנתי של ICSA – האגודה הבינלאומית לחקר קומונות וקהילות היעוד התקיים השנה בדנמרק. המוקד בכנס היה בקהילות אקולוגיות ברחבי העולם, אולם גם הקיבוץ לא נעדר ממנו.

הכנס התקיים, בצל הקורונה בצורה היברידית. מישראל השתתפו 18 חוקרים, מחציתם הגיעו לעיירה הציורית סקנדנבורג, לאולם המרשים של בית הספר האנתרופוסופי שם התקיים הכנס. את המכון לחקר הקיבוץ והרעיון השיתופי באוניברסיטת חיפה יצגו ד"ר שלמה גץ (ראש המכון), ומרחוק, בזום, פרופ' מיכל פלגי. (נשיאת ICSA בעבר). ד"ר שלמה גץ לקח חלק בשלושה מוקדים. הוא כיהן כיו"ר המושב שעסק במטמורפוזה של הקיבוץ; הוא השתתף ברב שיח שדן ברשתות המחקר הבוחנות את החיים הקומונליים ונשא הרצאה, בשיתוף עם פרופ' מיכל פלגי, שעסקה בזהות העכשווית של הקיבוץ המתחדש ובחנה את המאפיינים הקומונליים והמאפיינים הקואופרטיביים שלו. פרופ' מיכל פלגי הציגה יחד עם פרופ' סילביה ביז'אווי את נושא המגדר בקיבוץ המתחדש. הרצאתן בחנה את ההשלכות של המעבר לקיבוץ המתחדש על חברות הקיבוץ והשינויים שחלו במעמדן ובייצוגן של הנשים לאורך שנים.

שלמה חזר מהכנס עם קורונה. שאר המשתתפים הישראלים חזרו בשלום.

מילות פרידה למלכה מילר, לאחר ארבעים שנות עבודה

מזכירת המכון, מלכה מילר, עבדה במכון לחקר הקיבוץ ארבעים שנה. לרגל פרישתה התכנסנו במשמר העמק, סיירנו ושמענו על הקיבוץ בן המאה וקינחנו בארוחה חגיגית ודברי פרידה.

מלכה האחת והיחידה, מלכתנו המהללה

זהו שיר פרידה, שאולי הוא גם התחלה.

המכון לחקר הקיבוץ היה ביתך

ואנו מצטערים על פרישתך.

ארבעים שנים היית במשרה

מסורה, יעילה וחברה טובה.

וכעת החלטת שהגיע זמנה

לפרש בעודך בשיאה.

הטכנולוגיות מתפתחות

המשימות משתנות.

לעתים לחצים, לעתים רגיעה

ומלכה נשארת יציבה.

ארוכות הציוד מלאים עד להתפקע,

כי אולי תצטרך משהו שאתה עוד לא יודע.

עוד בטרם תבקש

בקשתך תתממש.

.

מתגברת על מפלת הטפסים

בעזרת קשרים אישיים.

כל עובדי האוניברסיטה יודעים

שעם מלכה לא מתעסקים.

אם מלכה צריכה שרות

היא תקבל קדימות.

אם מכונת הצלום מקרטעת

למי לפנות רק היא יודעת.

מספרי טלפון וכתובות

בפנקס רשומים במאות.

שום תקלת מחשבים
לא תפריע לה למצא פֶּרְטִים.

רוצים חֶדֶר לִישִׁיבָה?
אין בְּעֵיהּ. מִלְכָּה בִפְעֵלָה.
צְרִיכִים צְלוּמִים?
מִלְכָּה בְּסִדּוּרִים.

חֶסֶר חֵלֶב אוֹ קֶפֶה
אֲרוֹן הַפֶּלֶא תְּמִיד מְלֵא.
יוֹם הַלְּדֹת אוֹ מְסֻבָּה?
עוֹגַת הַבַּיִת תְּמִיד נִפְלְאָה.

הֵיכֵן הַמִּפְתָּחוֹת?
לְמִלְכָּה הַפְתָּרוֹנוֹת.
חֶסֶר נֵיֶר לְמִדְפָּסֶת?
(טוֹב, זֶה מַעוֹלָם לֹא קָרָה).

מִכֵּל חֲבֵרֶיךָ, חוֹקְרֵי הַמְּכוֹן
שֶׁכָּבֵר חוֹשְׁשִׁים לְמַצֵּב הָאֲרוֹן.
הַמּוֹן אֶהְבֶּה וְהַמּוֹן פְּרָגוּנִים
עֲקֹשׂוּ הַזְּמַן לְנִכְדִים וְנִינִים.

כַּעַת אֲנִי נִפְרָדִים.
וְלֹא בְּגִלְלִי שְׂאֲנִי רוֹצִים.
מוֹדִים לְךָ עַל מָה שֶׁעָשִׂיתָ

להתראות במידעון הבא

[Unsubscribe](#) | [Manage your subscription](#) | [View online](#)